

Carl Jacob Gardberg 1926–2010

Toukokuun viimeisen päivän aamuna suomalaisiin museoihin saapui suruviesti. Entinen valtionarkeologi Carl Jacob Gardberg oli kuollut 83-vuotiaana. Suomalainen museokenttä oli menettänyt yhden peruspilareistaan.

Gardberg, joka ystävien ja kollegojen kesken tunnettiin tuttavallisesti CJ:nä, oli syntynyt Helsingissä 16.11.1926. Helsingiläisyydestään huolimatta hänellä oli vankat siteet Turkuun, sillä Gardbergien perhe oli muuttanut Helsingistä Turkuun vuonna 1942. Hän tuli ylioppilaaksi Turun Classicumista 1945 ja aloitti kulttuurihistorian ja kansatieteen opinnot Åbo Akademiassa. Opiskelujen ohessa hän työskenteli Turun kaupungin historiallisessa museossa vuodesta 1946 alkaen. Filosofian kandidaatin tutkinto valmistui 1950, liseniaatin tutkinto 1953 ja tohtoriksi hän väitteli 1960. Vuonna 1972 Gardberg palasi Helsinkiin Museoviraston ylijohtajaksi ja valtionarkeologiksi.

Kun Turun linnan restaurointityöt alkoivat vuonna 1946, professori Lars Pettersson tarvitsi itselleen apulaisen rakennustutkimus- ja mittaustöihin. Valinta kohdistui itseoi-keutetusti Carl Jacob Gardbergiin, jonka päiväkirjat ovat täynnä mielenkiintoisia kertomuksia kokemuksista restaurointitöistä. Näitä samoja ”juttuja” CJ kertoi mielellään myös meille nuoremmille kollegoilleen. Vuonna 1949 Gardberg valittiin restaurointi-toimikunnan tutkijaksi. Tutkimus- ja restaurointityöt kestivät kymmenen vuotta ja ne tuottivat väitöskirjan. Väitöskirja *Åbo slott under den äldre vasatiden* esitettiin julkisesti tarkastettavaksi syksyllä 1959. Se on ollut vuosikymmenien ajan Turun linnaa koskevan

tutkimuksen peruskivi. Väitöskirjatyön yhteydessä Gardberg solmi myös merkittäviä kansainvälisiä yhteyksiä Pohjoismaihin, Baltiaan ja Puolaan. Turun linnan päälinnan restaurointityöt päättyivät juhlallisiin vihkiäisiin 1961.

Työ Turun linnassa ei päättynyt kuitenkaan vuoteen 1961. Gardberg oli 1949 valittu Turun kaupungin historiallisen museon amanuenssiksi. Näin alkoi yli 20 vuoden ura museossa. Museonjohtajaksi hänet nimitettiin 1960. Tuossa vaiheessa Turun kaupungin historiallisen museon henkilökunta oli pieni ja museonjohtajakin osallistui innokkaasti käytännön museotyöhön. Kaupunki- ja taidehistorian tutkijana Gardberg oli erityisen kiinnostunut rakennuskulttuurista. Hän laati 1950-luvun puolivälissä Turun ensimmäisen rakennussuojeluluettelon, jossa oli noin 70 arvorakennusta. Gardberg muisteli usein tilaisuutta ja kaupungin johdon reaktioita, kun hän luovutti luettelonsa. Kaupunginjohtaja oli kauhistanut ja tokaissut ”hyvä mies, meinaatteko te suojella koko kaupungin”.

Siirtyminen valtionarkeologiksi ja johtamaan Museovirastoa ei myöskään estänyt Gardbergia osallistumista Turun linnan kehittämiseen. Esilinnan restaurointityöt alkoivat 1970-luvun lopulla. Oli aivan luonnollista, että CJ osallistui linnan tuntijana ja valtionarkeologina myös tähän työhön toimikunnan puheenjohtajana.

Väitöskirja loi perustan myös akateemiselle uralle. Gardberg oli Åbo Akademin Pohjoismaisen kulttuurihistorian dosentti 1961-72, Tukholman yliopiston dosentti 1965-66 ja Turun yliopiston historiallisen ajan arkeologian dosentti 1969-72. Väitöskirja lisäksi hän julkaisi useita paikallishistorioita, mm. Turun kaupungin historian I osan ja Porvoon historian. Hänet tunnettiin taitavana tutkimuksen popularisoijana, joka ei kuitenkaan tinkinyt tutkimuksen laadusta. Lisäksi hän oli loistava luennoitsija, joka osasi kuvittaa esitelmänsä itse ottamallaan kuvilla. Ilmeisen mieluisa esitelmien aihe oli Turun linna, mutta aivan yhtä mielellään muistan hänen puhuneen muistakin tutkimuksiinsa ja kokemuksiinsa pohjautuneista teemoista. Esitelmä olivat aina mielenkiintoisia ja salit täynnä hiljaisena istuvia kuulijoita.

Talvella 1963-64 Gardberg osallistui UNESCO:n Pohjoismaiseen Nubian-retkikuntaan. Hän oli heraldisen toimikunnan jäsen 1974-95, valtion rakennustaidetoimikunnan puheenjohtaja 1974-79 ja taiteen keskustoimikunnan jäsen 1974-79. Suomen Muinaismuistoyhdistyksessä hän toimi varapuheenjohtajana 1974-91. Hänellä oli luottamustehtäviä myös mm. Svenska Litteratursällskapetissa ja eri museosäätiöiden hallituksissa. Hän oli Suomen museoliiton henkilöjäsen, keskushallituksen jäsen 1964-73, varapuheenjohtaja 1967-72 ja kunniajäsen vuodesta 1996. C. J. Gardbergin rahasto perustettiin yhdeksi Suomen museoliiton rahastoista hänen 60-vuotispäivänsä yhteydessä 1986. Rahaston tarkoituksena on jakaa apurahoja museotalalla tapahtuvaan tutkimukseen tai jakaa C. J. Gardbergin nimeä kantava palkinto.

Gardberg toimi aktiivisesti myös ICOM:issa ja Skandinaavisessa museoliitossa. Hän oli Suomen Tiedeseuran, Norjan tiedeakatemia ja Kungliga Vetenskaps- och Vitterhets-samhället i Göteborgin jäsen.

Juhani Kostet